

inom fotbollen, präglad av centralism och klass-samarbete. På 1930-talet hade nästan alla väsentliga samhällskrafter tagit till sig fotbollen, och många såg i sporten en inkarnation av folkhemmet med dess klass-samarbete – inte minst i de då allt framgångsrikare lagen från mindre bruksorter. Resonemanget är kittlande och slående, även om det kanske starkare borde ha betonats att detta minst lika mycket var en samtida ideologi som ett faktiskt samband. Jag skulle också vilja kritisera de (fåtaliga) resonemangen om att denna utveckling harmonierade med en ”svensk mentalitet” kännetecknad av konfliktundvikande och en ”förnuftsorienterad me-delväg”. Bättre vore kanske i stället att tala om en ”svenskhetsideologi”, för att undvika vanskliga resonemang om en nationella mentaliteter.

Att Torbjörn Anderssons avhandling är ovanligt lång, över 750 sidor, är inte alls så negativt som man skulle kunna vänta sig, även om det säkert hade kunnat gå att komprimera texten. Detta uppvägs dock med råge av att *Kung Fotboll* är författad med ett levande, chosofritt och underhållande språk, som samtidigt lever upp till alla krav på vetenskaplig exakthet. Författaren lyckas mycket väl med att presentera generella utvecklingslinjer i sitt stoff, samtidigt som nyanserna och mångsidigheten tydligt kommer fram. För en bredare läsekrets tjänar boken förhoppningsvis till att rubba på den utbredda nostalgiska och mytiska bilden av svensk fotbollshistoria. Som akademiskt arbete fyller Anderssons avhandling ett stort tomrum. Den kommer för lång tid framöver att utgöra ett centralt pionjärverk inom det förhoppningsvis växande forskningsfältet svensk idrottskultur, men den har också bidragit till fördjupade perspektiv kring moralsyn, bildning, skötsamhet och egeninne i 1900-talets svenska kulturhistoria.

Samuel Edquist, Uppsala

Linnea Forsberg: *Stormaktstidens Stockholm tar gestalt. Gaturegleringen i Stockholm 1625–1650*. Stockholmia Förlag, Stockholm 2001. 260 s., ill. English summary. ISBN 91-7031-117-X.

Gestaltningen av stormaktstidens Stockholm tar i Linnea Forsbergs avhandling sin början i Riddarholmskyrkan i Stockholm 1634, då Gustav II Adolf skulle jordfästas. Stockholm var vid den här tiden på väg att bli centrum i den nya stormakten Sverige och en gature-

glering var ett av leden i de planer med vars hjälp staden skulle göras till landets huvudstad. Det är utifrån framväxten av gatunätet på Norrmalm, som Forsberg vill visa vilka konsekvenser den första av Stockholms två viktigaste tillväxtperioder fick för staden och stockholmarna. Hon gör det utifrån en estetisk ansats, där regulariteten i stadsplaneringen förutsätts skapa ordning och reda samt utifrån en politisk ansats som ställer frågor kring hur initiativet fördelats i huvudstadens omvandling. Vilka aktörer dominerade fältet, var det stadens myndigheter eller statsmakten? Den stora eldsvåda som drabbade Stockholm 1625 hade gett möjlighet till en nydaning av den centrala staden och det är också i detta år som Forsberg egentligen börjar sin undersökning. Den främre tidsavgränsningen till 1650 motiveras av att det var drottning Kristinas kröningsår och att staden då reglerats även ute på malmarna. Källmaterialet till undersökningen utgörs av handlingar från kronan och staden – de som hade att hantera gaturegleringen.

Boken skänker rik kunskap om såväl estetiska stadsplaneideal, som de omfattande konsekvenser regleringen fick för de boende i staden. Framställningen har blivit ovanligt spännande då den dramatiserats i två olika scenbilder och däremellan ett intermezzo. Dramatiseringen i inledning och avslutning skymmer dock inte sikten för en faktaspäckad och rik analys interfolierad av planritningar, tomtöres- och mantalslängder, kartor, protokollsutdrag, särskilt detaljerade kvartersbeskrivningar över femton kvarter i området samt inte minst en hel rad illustrativa teckningar och kopparstick.

Under ett fåtal år på 1600-talet förvandlades Stockholm till en modern huvudstad och en viktig del i stadens tillväxt var den gatureglering, vars framgångsrika genomförande förklaras bl.a. av att administrativa reformer genomfördes samtidigt. De administrativa funktionerna delades upp mellan statsmakterna och stadens myndigheter. Den nya regulära stadsplanen hade gjort tillväxt möjlig och som Forsberg påpekar kan vi idag, på vilken modern Stockholmskarta som helst, fortfarande se 1600-talets rutnätsplan och gatumönster i stadens centrala delar. Den nya paradgatan som skapades blev Drottninggatan.

Forsbergs avhandling avslutar projektet ”Stockholm blir huvudstad” vid Historiska institutionen på Stockholms universitet. Den utgör samtidigt nr 157 i serien Monografier utgivna av Stockholms stad.

Birgitta Svensson, Lund/Stockholm